

Зорана Опачић¹

*Универзитет у Београду, Факултет за образовање
учитеља и васпитача, Београд, Србија*

ЗНАЧАЈ АЛЕКСАНДРА ЈОВАНОВИЋА ЗА РАЗВОЈ ПРОУЧАВАЊА КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

Сажетак: У раду указујемо на различите видове деловања Александра Јовановића у развоју књижевности за децу и младе. Као тумач савремене књижевности, ову област је посматрао као вредног, пуноправног чиниоца националне књижевности и борио се за модерни приступ њеном проучавању. Тумачио је опусе аутора који су доносили поетичке преокрете и доприносили установљењу модерног духа књижевности за децу и младе, па у раду испитујемо његове текстове о Душану Радовићу, Љубивоју Ршумовићу, Моми Капору, Григору Витезу, Гроздани Олујић и другима. Јовановић је више година предавао *Књижевност за децу* на Учитељском факултету, обликовао је модерну концепцију силабуса и отворио ју је према савременим приступима и тумачењима. Покретањем факултетског пројекта *Поетика српске књижевности за децу и младе* и уређивањем зборника утицао је на проширивање и стабилизовање националног корпуса књижевности за децу. Својим институционалним, друштвеним, професорским, менторским, уредничким, приређивачким и књижевностистичким радом имао је пресудан утицај на развој академског проучавања књижевности за децу и младе.

Кључне речи: српска књижевност за децу, периодизација књижевности за децу, уреднички рад, академска настава, пројекат *Поетика српске књижевности за децу и младе*, *Антологија српске књижевности*.

¹ zorana.opacic@uf.bg.ac.rs
<https://orcid.org/0000-0002-7531-6494>.

Књижевност за децу и младе није била у средишту научних и критичарских интересовања Александра Јовановића. Међутим, његов значај за развој ове области и улога у њеном развоју знатно су дубљи и шири: слободно можемо рећи како спада у једну од кључних фигура пред крај XX и на почетку XXI века за развој ове научне дисциплине. Од самог почетка професионалног рада Јовановић је био посвећен питањима наставе књижевности. Разумео је како љубитељ, а још мање рафинирани познавалац лепе књижевности, не може то постати напречац, у зрелом добу. Кључеви којима се отварају врата разумевања и уживања у високим вредностима лепе књижевности по његовом мишљењу били су народна књижевност и књижевност за најмлађе и младе читаоце. Сам је говорио да из детињства памти пре свега народне епске песме које му је мајка казивала² – а многе је знао наизуст – као и многа дела књижевности за децу, па, затим, дечје и омладинске романе које је некад читао криомице, испод школске клупе. Зато је још од студентских дана, а током читаве своје професионалне каријере знао колико је важно развијати стручњаке који ће се њоме бавити као пуноправним делом националне књижевности и институционално и професионално подстицати њено темељно изучавање. Његови напори да заснује нову генерацију проучавалаца књижевности за децу и потпомогне њено утемељење били су вишеструки и дуготрајни: институционално, друштвено, колегијално, професорски, уреднички, приређивачки, па ћемо ове видове деловања покушати да осветлимо у раду.

Јовановића је превасходно занимала савремена српска књижевност за децу – период модернизма друге половине прошлог века и стваралаштво XXI века. То је и разумљиво, будући да се главнина његових научних истраживања заснивала на поезији и у мањој мери прози XX и XXI века, превасходно на тумачењу поезије неосимболиста. Његова интересовања кретала су се ка ауторима који су доносили поетичке преокрете и теоријски доприносили установљењу модерног духа књижевности за децу и младе: Душану Радовићу као парадигматичној фигури модерности, Бранку Миљковићу, песнику и есејисти који се залагао за превазилажење узрасних граница и поезију „за децу и осетљиве”, наче-

² „И кад год чујем оне стихове 'Кад су били граду Вучитрну, / ал' говори Милош Војиновић', ја се сетим и главобоље и сетим се оног лека који ми је тада давала на тај начин, читањем, мајка, и везала ме без неких својих намера за епску поезију, која је значајан део српске књижевности, јер народна књижевност и књижевност XX века су оно са чиме се српска култура поноси” (Јовановић 2017).

лу „наивне песме” Милована Данојлића, поетичким новинама Љубивоја Ршумовића, Гроздани Олујић, која је реформисала ауторску бајку и унела концепт омладинског романа. Пошто је разумео како је ова област недовољно изучена и стабилизована унутар националног корпуса, трудио се да у радovima, а посебно у уредничким пословима, утиче на утврђивање и проширивање националног корпуса књижевности за децу. Због тога се једнако бавио ауторима који заузимају централну позицију (концепт школског канона и место и значај Бранка Ћопића као школског писца) и онима који се налазе на њеним ободима, било да су стварали изван простора српске књижевности – као што је то случај са Григором Витезом – било ауторима који раније нису били доживљавани као писци књижевности за младе – као Момо Капор. Био је уверен да књижевност за децу и младе јесте пуноправни чинилац националне књижевности. (Због тога су зборници *Поетике српске књижевности за децу*, које је уређивао били посвећени ауторима признатим у оба вида књижевности и обухватили су проучавање њихових целокупних опуса. Тиме су се показали и доказали квалитет књижевности за децу и младе, као и, не мање важно, порозност узрасног одређења у књижевној рецепцији. Репрезентативност опуса одабраних аутора практично је показала Јовановићеве ставове.) Коначно, пошто је од почетака професионалне каријере био заинтересован за промишљање и унапређивање наставе књижевности на свим равнима образовања, о чему сведоче прва приређена књига *Како предавати књижевности* (1984)³ и бројни чланци

³ Ова књига није посвећена методици наставе књижевности у оном најужем смислу (у многим аспектима даје имплицитну критику многих поставки ове дисциплине, превасходно шематизма и педагогизације наставе), већ се њом суштински промишљају сврха и смисао наставе књижевности и њене природе, као и мане и ограничења наставног система крајем прошлог века. Као уредник, Јовановић се руководио највишим стандардима. То показује потреба да се ангажују сви водећи професори и теоретичари из тадашње заједничке државе, из Београда, Загреба, Новог Сада, Сарајева и Инзбрука. Рецензент је био професор Новица Петковић, а уредник едиције Петар Пијановић, тада запослен у Заводу за уџбенике и наставна средства. Тројица колега приступили су савесно и одговорно послу, а резултат је добро познат многим генерацијама којима је овај зборник радова био незаобилазно штиво у размишљању о настави књижевности на свим нивоима образовања.

Школа модерних критичара и професора залаже се за модерније разумевање књижевности, излазак из идеолошких и позитивистичких оквира и дискурса који су царовали у настави и окренутост ка самом тексту. Изборити се за херменеутичку кружницу (коју је Јовановић годинама цртао по табли у амфитеатру) значило је пружити снажан отпор марксистичкој идеологији.

посвећени настави књижевности, питањима школске лектире – проучавањем књижевности за децу бавио се и у школском контексту.

*

**

У време када Јовановић као двадесеттворогодишњи студент српске књижевности на Филолошком факултету у Београду пише свој први текст, посвећен поезији песника за децу Љубивоја Ршумовића (Јовановић 1972, према Поповић 1988: 59–66), модерна српска књижевност за децу развија се у пуном сјају. Иако свако раздобље има светлу и тамнију страну, неки проучаваоци шездесете и седамдесете године прошлог века издвајају као златни период у њеном развоју (в. Љуштановић 2009). Неки од најважнијих аутора модерне књижевности за децу објавили су једне од својих кључних књига и есеја, теорија *наивне њесме и књижевности за децу и осетљиве* је формулисана, а развија је теоријски, у свом певању и лирском приповедању Милован Данојлић (в. Хамовић 2018; Опачић 2023: 19). И проучавање ове области већ се институционализовало: књижевност за децу од краја педесетих година постоји као академски предмет на Филолошком факултету, па, затим, и на вишим школама (в. Опачић / Мараш 2020; Опачић 2021). У знаменитој едицији *Српска књижевност у сто књига* појављује се Ћосићева антологија *Дечја поезија српска* (1965). На Змајевим дечјим играма од краја педесетих година прошлог века организују се трибине и саветовања из којих произилазе зборници: *Трајом дечје њесме* (1969), *Кријтика књижевности за децу* (1972). Шездесетих и седамдесетих година прошлог века активни су новосадски критичари и историчари Милан Пражић и Владимир Миларић, који се активно баве књижевном критиком, приређују антологије савремене поезије за децу (ЗБД 1970; ККЗД 1972; Пражић 1972) и издају своје важне теоријске књиге о овој области (Пражић 1971). У Београду заснивач академског семинара за ову област Слободан Ж. Марковић објављује *Зайисе о књижевности за децу* (1971). Ипак, и поред свега поменутог, приступ овој области бивао је неретко и импресионистички или наслоњен на педагошка начела и истраживање поучности уместо књижевних квалитета.

У оваквом књижевноисторијском контексту студент књижевности Александар Јовановић пише свој први текст и објављује га у новооснованом часопису Савеза студената Филолошког факултета *Знак*. Чланак „Поезија Љубивоја Ршумовића” подстакнут је тадашњим књижевним

феноменом, првом песничком збирком Љубивоја Ршумовића *Ма шта ми рече*, која је издата 1970. и која је добила многе награде („Невен”, „Младо поколење” и „Бранкову награду”) и доживела више узастопних издања (до данашњих дана појавило се више од двадесет издања, међу њима једно те године када настаје Јовановићев текст). Реч је, дакле, о збирци која је доспела у сам центар књижевних збивања. Нов песнички приступ, „смело комбиновање елемената високе и ниске културе, традиционалног наслеђа и савременог живота (усмена традиција, градски арго, медијски свет, појавни елементи друштвене стварности) и коришћење хумора, ироније и цинизма, уз често афористички стил” (Опачић 2023: 13) – све то дало је Ршумовићу ореол парадигматичног лица савремене књижевности за децу. Тадашњи млади књижевни критичар, који се залаже за савремени текстолошки приступ проучавању књижевности, одлучује да истражи књижевну сензацију. Тиме Јовановић показује осетљивост у регистровању актуелног књижевног тренутка и критичком реаговању на савремено стваралаштво.

Чланак открива тумача који испитује књижевно дело са пажњом, поступно открива његову иновативност и тумачи га, задржавајући се на одабраним стиховима и песмама. Већ од самог почетка видљива је заснованост увида на савременим књижевним теоријама. Полази се формалистичко-семиотички, од наслова збирке. Необичност наслова доводи се у везу са природом претпостављеног читаоца, који се препознаје у градском, „ТВ-детету”, које се разликује од претходних генерација тиме што му је доступно обиље информација, те га је „тешко изненадити” (веза са телевизијским екраном проналази се у „ликовном решењу насловне стране”, коју је обликовао сам аутор збирке, али и у тумачевом искуству, будући да је аутор познато телевизијско лице). Сусрет са Ршумовићевом поезијом буди изненађеност стилем и начином певања, лексиком и односом према певању. Иако се онеобичено певање непрекидно посматра у контексту претпостављеног читаоца, оно се лако може довести у везу и са хоризонтом очекивања самог тумача: „Читалац више не поставља иронично питање: Ма шта ми рече? Он је изненађен и збуњен. (...) Читалац се не сналази. Читање губи саркастично-подсмешљив тон и почиње да носи у себи могућност за тражењем смисла” (Јовановић 1972, према Поповић 1988: 145). Закључни искази уводног дела чланка, којима се најављује детаљнија анализа, посвећени су феномену пробијања хоризонта очекивања, изнова сведочећи о наслањању тумача на тада актуелне теоријске приступе.

Крећући се од песме до песме, Јовановић поступно указује на особености и новине у Ршумовићевом певању: сложенију и противречнију слику животне стварности („зло увек не трпи пораз, нити оно што је добро увек побеђује” – исто), растакање сентименталног или трагичног иронијским отклоном, поигравање жанровским обрасцима („Ршумовић је хтео да сруши један мит, да уништи илузије и да се игра. [...] Анти-бајка је модерна бајка” – Јовановић 1972, према Поповић 1988: 160). Тиме показује како се иза наизглед једноставних рима и заиграних исказа назире сложенија и интелигентнија песничка слика света. На примеру ове збирке Јовановић уочава и издваја основне одлике савремене поезије за децу: начело игре, ироније, изневеравања очекивања, деромантизацију и демитологизацију.

Иако писан на самом почетку каријере, са почетничким шармом, овај чланак открива Јовановића као критичара нове генерације, заинтересованог за расклапање текста и трагање за смислом, спремног да буде оштар ако устреба, способног да заокружи своју мисао и укаже на дубински смисао текста. (Ршумовићу се Јовановић враћа чак тридесет пет година касније, у новом контексту, о чему ће касније бити речи.)

*
**

Иако се током седамдесетих и осамдесетих бави понајвише питањима наставе књижевности, текстови о књижевним делима за децу јављају се повремено од почетка осамдесетих година прошлог века, и везани су углавном за збирке бајки Гроздане Олујић. У зрелијем добу систематичније се посвећује књижевности за децу, као иницијатор, уредник, ментор и њен тумач.

После пензионисања професора Драгутина Огњановића Јовановић преузима наставу на предмету Књижевност за децу на Учитељском факултету. Наставу држи од самог краја деведесетих година прошлог века до 2006, када је предмет преузео професор Петар Пијановић. Брзо је разумео у којој мери је ова област важна, а недовољно фундирана у науци, покатакд оптерећена педагошким дискурсом или импресионистичким приступима. Пошто је размишљао стратешки, схватио је да је факултет на којем је запослен по природи својих студија ближи изучавању књижевности за децу него филолошки/филозофски факултети и да треба формирати младе истраживаче који ће се тиме бавити. Трудио се да окупи младе сараднике, да их заинтересује и оснажи да се баве темељнијим

изучавањем ове области, са свешћу да не треба да буде разлике у озбиљности приступу. Тиме је, уз Јована Љуштановића умногоме утицао на формирање нових генерација проучавалаца. (У Јовану Љуштановићу препознао је темељног научника и колегу који је чинио то исто у оквиру Змајевих дечјих игара и часописа *Детинство*. Повезивало их је дуго-трајно пријатељство и сарадња.)

Студијски програм Књижевности за децу и младе, који је он обликовао изузетно је иновативан у приступу научној области и лектури. Организован је генолошки уз додатно начело историјске поетике развоја жанрова, од народне ка ауторској књижевности и њиховог даљег поетичког гранања. Јовановић је успоставио и поетичку периодизацију ове области на предавањима, полазећи од амблематичних аутора. Истичући кључне песнике као поетичка тежишта епоха (Змај / Александар Вучо / Душан Радовић), периодизацију је посматрао пре свега у контексту развоја српске књижевности. Године 2008. поетичко-временску периодизацију књижевности за децу експлицитно је и формулисао:

Не без разлога, у развојној вертикали издвајају се три имена: Јован Јовановић Змај, Александар Вучо и Душан Радовић. Први је засновао српску песму као уметност, други ју је ослободио отворене поучности и Змајевих епигона, трећи ју је преображавао сходно поетичком развоју наше поезије уопште и отворио јој читав низ могућности (Јовановић 2008: 117–118).

Својим академским силабусом Јовановић је проширио корпус изучавања уводећи нефикционалну књижевност у поље изучавања. По први пут су се Милутин Миланковић, Михаило Петровић Алас и Никола Тесла нашли унутар програма књижевности за децу и младе.⁴ Проширио је место и значај народне књижевности као вида књижевности за децу (не заборавимо на његову љубав према народној књижевности утиснуту од детињства), а садржај силабуса сместио је превасходно у национални оквир (југословенски контекст проучавања најтеже се губио из силабуса књижевности за децу), задржавајући заступљеност најзначајнијих аутора из региона. Јовановић је тежио да начини оптималан однос класика и савремених писаца. Отвореност за модерни дух и израз

⁴ Између осталог, не без поноса Јовановић наводи да је први укључио нефикционалну, односно научнопопуларну књижевност у силабус предмета: „Довољно је прочитати *Роман јећуље* Михаила Петровића Аласа (са ванредно лепим почетком) или *Кроз васиону и векове* Милутина Миланковића па видети колика је штета што су ова дела била непозната младим читаоцима. Учитељски факултет је међу првима (можда и први) у, како се то каже, Југоисточној Европи увео овај сегмент у свој програм Књижевности за децу” (Јовановић 2006а: 104).

књижевности за децу и младе видљив је у посебном одељку програма Савремена књижевност за децу у којем се налазе репрезентативни српски, европски и ваневропски писци различитих жанрова (по први пут су се у програмима овог предмета нашли Корнелија Функе, Ијан Мекјуан, Реј Бредбери). Осетљивост за нове теоријске приступе видљива је у засебном одељку програма у којем се препоручују огледи и студије актуелних тумача и књижевних историчара. Тиме је Јовановић обликовао програм предмета у јединству традиције и модерног духа у изучавању ове научне области.

Јовановић је разумео колико је за студенте важан лични контакт са великим живим писцима, па је годинама организовао њихова гостовања на Учитељском факултету. Почетком двехиљадитих гости на предавањима Књижевности за децу били су Милован Данојлић, Светлана Велмар-Јанковић, Гроздана Олујић, Љубивоје Ршумовић и други.

Године 2006. покреће факултетски пројекат *Поетика српске књижевности за децу и младе*. Његова замисао била је веома значајна за проучавање књижевности за децу у 21. веку:

циљ је био и да се на прави начин заснује пројекат *Поетика српске књижевности за децу и младе* у оквиру којег ће се систематски, можда први пут код нас, изучавати ова књижевност као уметност, њен унутарњи развој и поетика, питања њене модерности, жанрови, специфична улога коју врши и која произилази из саме њене природе (а не из служења другим дисциплинама), стална и битна прожимања са основним токовима наше и светске књижевности (дакле, као равноправна, а не уметнички подређена област). [...] – и потпунијем сагледавању књижевноисторијских и поетичких процеса у српској књижевности за децу и младе у другој половини прошлог века (Јовановић / Хамовић 2008: 9–10).

Факултетски пројекат резултовао је низом научних скупова посвећених књижевним опусима значајних српских писаца за децу и младе које је Јовановић (осим првог) уредио са Петром Пијановићем: Научни скуп *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности* одржан је 29. новембра 2006; Научни скуп *Књижевно дело Гроздане Олујић* одржан је 21. маја 2009; *Дело Моме Кајора у контексту српске (омладинске) књижевности* 19. маја 2011. у Београду и 24. маја у Риму, уз помоћ Фонда „Момо Капор“, а Научни скуп *Књижевно дело Григора Вићеза* 16. децембра 2011. Из тога су произашли научни зборници: *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности* (Јовановић / Хамовић 2008); *Бунјив-*

ници и сањари – књижевно дело Гроздане Олујић за децу и младе (2010); Пријоведач урбане меланхолије – књижевно дело Моме Капура (2012) и Поезија као завичај: њоеџика Григора Виџеза (2015).

Посебан квалитет ових зборника је чињеница да су истраживачи посветили пуну пажњу међусобним везама и пресецима стваралаштва за различите читалачке узрасте, чиме је обogaћено изучавање српске књижевности у целини. Зборници су посвећени ауторима важним за додатно омеђивање националног корпуса, што сведочи о Јовановићевом стратешком промишљању и планском грађењу науке о књижевности за децу и младе. Едиција логично започиње родоначелником модерне књижевности за децу Душаном Радовићем, наставља се Грозданом Олујић, значајном за развој савремене ауторске бајке и увођење омладинског романа у српску књижевност. Следи зборник посвећен Моми Капору, препознатљивом као писцу урбане „џинс прозе”, самопрокламованом „лаком писцу”, чија проза није била ситуирана у књижевноисторијски низ (већ површно смештана у домен забавне литературе). Додатни разлог за зборник о Капору била је и не мање важна чињеница да никад није био виђен као стваралац у корпусу дечје и омладинске прозе, због чега је овај зборник још значајнији. Коначно, зборник о Витезу производ је не само јубиларног повода (стогодишњице Витезовог рођења) већ и уредничке потребе да се сагледа у контексту борбе за модерну поезију књижевности за децу, те да се изнова ситуира и у књижевноисторијски низ српске књижевности.

У прилог релевантности зборника из ове едиције нарочито говори чињеница да су они први, често до данас једини зборници у Србији о делима ових аутора. О стварању Душана Радовића издат је нешто касније и зборник *Поштованом Душку Радовићу* (приредио га је Михајло Пантић, а издала Библиотека града Београда 2014), о Моми Капору сачињена су још два зборника 2013; ниједан у Србији, већ у Републици Српској, а о Григору Витезу и Гроздани Олујић других зборника у српској науци о књижевности нема. Тиме су обављени важни послови у проучавању српске књижевности за децу, што доприноси значају едиције.

Јовановић је за сваки од ова четири зборника писао уводник, а у неким је био и аутор радова. У својим тумачењима непрекидно смешта поезију за децу у контекст модернистичке српске поезије, показујући како она припада истој целини и оквирима. Радовић, Витез и Ршумовић били су му значајни као аутори који су се програмски, својим есејима и својим певањем наслањали на традицијске обрасце, а оваплоћивали

модерни дух поезије за децу и одрасле: „Оно што се десило са песмама за децу Јована Јовановића Змаја, да су оверене културним памћењем [...], то се у новије време догодило Душану Радовићу и Љубивоју Ршумовићу” (Јовановић 2008: 115). Радовићевој и Ршумовићевој поезији приступа као органској целини модернистичке поезије, у којој је први аутор успостављао нове поетичке обресе, а потоњи их потврђивао: „без Радовића не би било Ршумовића, као што је тек Ршумовић пуна потврда Радовићевих песничких начела” (2008: 119).

Радовићево место у српској књижевности за децу са разлогом сматра прекретничким: „Нема модерне српске поезије за децу без Душана Радовића” (Јовановић 2008). Његов значај Јовановић сагледава кроз темељну измену конструкта претпостављеног читаоца и слике детета у књижевном тексту („вратио је на право место децу бистрину и дрскост, једном речју, показао да је дете човек” – Јовановић 2008). Своје ставове и начела Радовић је исказивао есејима о природи поезије за децу, оштром критиком лоше поезије и својим антологичарским радом, показујући сопствене вредносне оквири и мерила. Због тога у склопу и саставу Радовићеве *Антологије српске поезије за децу* Јовановић види „песнички манифест” (Јовановић 2008: 116). Како би показао у чему је Радовићева иновативност, Јовановић узима две програмске песме („Страшан лав” и „Плави зец”) и оне које нису биле у фокусу истраживача, а засноване су на модернистичким играма језиком. Радовићев лав са три ноге и три ока суштински је преобразио певање за младе читаоце у истом временском тренутку са Попиним коњем са осам ногу. Тумач их свесно повезује са циљем да укаже на сродна настојања песника исте деценије, који граде „слике које постоје само у језику” (Јовановић 2008). Песме „Кад је месец сјао бајно”, „Где је она лепа земља Грчка” и „Граматица срца” одређује као „граматичке” пошто су засноване на језичкој игри и „активирању морфолошко-лексичких својстава речи” (Јовановић 2008). Други део рада посвећен је међусобним везама и сродностима песничких поетика Радовића и Ршумовића (уз пуно уважавање особености њихових песничких израза). Ршумовићева позиција била је знатно једноставнија, сматра Јовановић, у смислу да му је Радовић прокрчио пут. Сродност се проналази не само у проширивању језичких оквира певања, игри језиком, измени слике детињства, већ и у ономе што Јовановић види као најважнији аспект модерне књижевности и културе: „Загледана у садашњост, ова поезија не заборавља своју традицију: призива је, потврђује, преиспитује и поиграва се с њом” (Јовановић 2008: 118). По дубоком

уверењу Александра Јовановића, најбоља књижевност у себи сједињује традицијско и модерно и у њој је видљив дубински рад културе:

Књижевност поседује знатну дубину у коју су унети памет и памћење културе који се, читањем и разумевањем, надодају на читаочеву појединачну памет и памћење. [...] Књижевност нам стално говори о човековој сложености и дубини његовог бића; она свога читаоца суочава са самим собом, сопственим постојањем и местом у свету, са упитаношћу о самој себи, изборима које непрестано мора да врши и сопственом коначношћу (Јовановић 2015б: 72).

Говорећи нам о ономе што на други начин не би могло да се каже, она – сходно својој природи и своме језику – размиче наш доживљај света и људске судбине у њему, који би без ње био неупоредиво скупченији. Најједноставније речено, песма изнутра обасјава и мења свог читаоца (Јовановић 2020: 18).

Витез занима Јовановића као есејиста који размишља о природи детињства и ствара из дубоког разумевања дечје природе („Григор Витез је, као ретко који наш песник, имао наглашену поетичку свест о поезији за децу и путевима којима би она могла да иде” (Јовановић 2015а: 13), а чији поетички ставови произилазе из надреалистичког наслеђа, као модерниста који у свом певању активира традицију и фолклорне обрасце и као песник који својим пореклом и делом јасно припада националном корпусу. Јовановића интригирају његови поетички искази о природи песништва, посебно „Дјетињство и поезија” („поетичка (и антрополошка) студија о детињству, дечјем доживљају света, улози маште и поезији која такво детињство слави”, Јовановић 2015а: 16). Као и у приступу Радовићевој поезији, Јовановић своја запажања доказује одабирајући стожерне, програмске песме и показујући у чему се опажа новина и квалитет. Он расклапа песме и креће се од форме ка значењу и смислу: указује на одступања и онеобичења у ритму, у игри језиком, у версификацији па, затим, показује како песнички поступци учествују у изградњи песничких слика и њихове симболике. Јовановић одабира и испитује песму „Како живи Антунтун” и песничке загонетке. Низ зачудних, чак заумних слика о Антунтуновим поступцима произилази из песничког разумевања дечје природе, а она се – у то име наводе се одабрани делови из програмског есеја – не мири са познатим, конвенционалним обрисима појавног света, непрекидно се мења и онеобичава перспективу, изврће логички поредак. Антунтунов однос према свету може се доживети као производ нонсенсних радњи, али он заправо припада сваком

детету које уме да машта. Јовановић показује интересовање за Витезове песничке загонетке зато што у њима опажа активирање фолклорних образаца уз јасно присуство модерничке поетике. „Витезове загонетке грађене су по узору на народне по супротности између чудних, померених и збуњујућих слика које стоје насупрот једноставног одговора али уз бројна стилска, лексичка и тематска померања” (Јовановић 2015а : 17), дакако уз савремене објекте који се одгонетају. Модерност иновативних песничких слика изнова буди аналогију са песничком збирком *Кора* Васка Попе, који је посегнуо за жанром загонетке у обликовању циклуса *Сјисак*. Модернизам Витезове поезије Јовановић види у треперењу између дословног и недословног значења, успостављању па поништавању смисла, осамостаљивању апстрактних својстава, нонсенсним сликама, ширењу изражајних могућности певања, те песничком труду да смисао певања не остане до краја докучив, но отворен за наслућивање оног недокучивог – у извесном смислу налик неосимболистичким тежњама. У тој тачки изнова се показује квалитет модерног певања за децу, а то запајају и неосимболисти. Зато није случајно, како казује Јовановић, што је Бранко Миљковић управо о Витезовој збирци *Каг би дрвеће ходало* написао приказ и формулисао свој надузрасни концепт песме за децу и осетљиве: песничка уверења оба песника о поезији и дечјој природи истоветна су, наводи Јовановић (в. Јовановић 2015а: 19–20). Позивајући се на Миљковићев став да је „права поезија поезија за све, без обзира коме је она у првом реду намењена” (Миљковић 1972, према Јовановић 2015а: 20), свестан да Миљковић „пишући о другима [...] понајпре пише о себи”, Јовановић аргументује сопствено виђење високе естетске мере модерног певања за децу.

Познанство са Грозданом Олујић на постдипломским студијама на Филолошком факултету седамдесетих година прошлог века прерасло је у пријатељство. Јовановић се још у школској клупи упознао са њеним романима и поштовао њен књижевни рад. То је произвело афинитет за књижевно дело Гроздане Олујић. Јовановић је приказао две њене књиге бајки и роман-бајку, те омладински роман *Гласам за љубав*. Списатељица је волела његове чланке и неретко тражила да буду штампани у многим изборима. За разлику од тога како приступа тумачењу поезије, у текстовима о делима Гроздане Олујић тумач примењује другачији приступ (Јовановић 1985; 1988; 1996; 2006б; 2010). Целокупну прозу ове списатељице Јовановић посматра као недељиву целину. Он уочава њена карактеристична тематска чворишта, типичне јунаке, младе људе који

истражују сопствени идентитет и трагају за местом у свету, путање и разрешења њихових судбина, често супротна њиховим потребама и жељама. Иако су романи, фантастична проза и бајке засновани на различитим типовима мотивације, и видљива је намера да приповедање за млађи узраст буде сведеније, поетичније и да, уз све условности, нуди оптимизам, Јовановић као тумач у свим делима види сродне тематске линије, јунаке, проблеме и феномене. На ту јединствену књижевну слику света и сам упућује у предговору зборника о њеном књижевном делу:

Јунаци романа Гроздане Олујић су млади људи сложеног понашања у времену одрастања, у потрази за собом и сопственим идентитетом. Стога у они у себи носе низ противуречних тежњи [...] до снажне потребе за љубављу која их разоткрива као рањива и преосетљива бића. [...] Бајке Гроздане Олујић умногоме настављају, у складу са својом жанровском природом, теме њених романа. У њима сусрећемо говор о људској самоћи, потребу да се нешто у сопственом животу промени, чежњу за љубављу. Љубав, по правилу, има у целокупном њеном делу ретко и узвишено место [...]. Она је, како сама књижевница каже, излет у небо, носилац магијских снага заборавља злог и буђења доброг, снага која поништава себичност и људе враћа у зачаране пределе недирнуте природе и људских осећања (Јовановић 2010: 11–12).

Из ових навода видљива је свест тумача да су бајке произашле из потребе списатељице да теме и мотиве који је дуготрајно покрећу обликује из другачије позиције. Трансформишући жанр бајке тако што задржава њено устројство и логику, а бави се савременим одрастањем (спајајући, дакле, традиционално и модерно), Гроздана Олујић суочава младе читаоце са животним невољама у трагању за самоиспуњењем. Разрешењима бајки – иако она веома често нису једнозначно срећна, већ трагична – дарује наду и уверење да свако чињење из љубави оплемењује. У приказима њених књига за млађе Јовановић се зато усредсређује на етички и вредносни систем бајки Гроздане Олујић, на потрагу јунака за смислом и љубављу.

Јовановићево промовисање стваралаштва Гроздане Олујић било је вишеструко. Као декан Учитељског факултета у сарадњи са Петром Пијановићем покренуо је едицију *Мали њринци*, у којој су изашли *Сабране бајке* (Олујић 2011) и роман *Гласам за љубав* (Олујић 2012), чији је суприређивач био Александар Јовановић (исте године у којој је уредио зборник посвећен њеном књижевном делу). Био је и покретач едиције *Дела Гроздане Олујић* Српске књижевне задруге у четрнаест књига,

објављиване од 2018. до 2022. Као члан Редакционог одбора улагао је велики труд у реализацију и квалитет едиције, а сам је приредио два тома: роман *Излећи у небо* и *Писци о себи*.

У стваралаштву Моме Капора Јовановића занима самосвест ауто-исповедног приповедача о томе шта га је и како формирало као личност: „читав Капоров опус, најпре темама одрастања, путовања као посебног облика васпитања и сазревања, односом према уметности, релативизовањем човекових успона и падова, може се читати као својеврстан образовни роман” (Јовановић 2012: 19). Јовановићева тврдња за Миљковића који, пишући о другима, исповеда властита уверења може се у овом случају применити и на аутора текста „Приповедач урбане меланхолије или сентиментално васпитање Моме Капора” (Јовановић 2012: 17–26), посебно што се Капорово дело *Сенџименџално васџишање – књије које су нас мењале*, којем је посвећен рад, заснива на обликовању личности током педесетих и шездесетих година прошлог века, доба у којем се и Јовановић формирао. Тумачу Капоровог дела блиска је Капорова жеђ за путовањима; његову личност обликовали су књижевност, уметност, везаност за завичај („ауторова везаност за град у којем је, иначе, мало боравио: хронолошко време боравка у родноме граду и унутарње време бивања у њему нису подударни” – Јовановић 2012: 25), сопствени народ и културну историју: „Капор приповеда из позиције српског историјског памћења и српске културе” (Јовановић 2012: 23). Бивање у завичају и изван њега, између мале средине и великог града, страсна љубав према књижевности и националној култури, којима се приписује улога и моћ коју су у модернизму можда и поседовале, али у потоњим годинама све извесније и све интензивније немају, баш као и заводљиво умеће да се вербализује властита стаза *сенџименџалној васџишања* – ујединила је књижевника и његовог тумача.

Упоредо са пројектом *Поеџика српске књижевности за децу* Јовановић иницира и реализује заједнички пројекат Учитељског факултета и Мајкрософтовог Центра за развој софтвера у Београду, који се односи на дигитализацију важних дела српске књижевности. Резултат пројекта било је постављање дигиталне библиотеке *Анџолоџија српске књижевности* (<http://www.antologijasrpskeknjizevnosti.rs/>) 2009. године. Циљ антологије је, да се послужимо Јовановићевим речима у уводном

тексту, „у функцији промоције књижевних и културних добара у међународним оквирима, као и подизања књижевне, опште и дигиталне писмености грађана Републике Србије. Јер, књижевност је, по много чему, средишњи део српске културе: она, у складу са својом природом, чува језичко, културно и цивилизацијско памћење нашег народа.” Дигитална антологија садржи преко сто тридесет дела народне, средњовековне и нове књижевности. У то спадају и дела књижевности за децу и младе из свих епоха: од басни Доситеја Обрадовића, за ту прилику сачињене *Антологије њредзмајевске њоезије за децу*, преко поезије Јована Јовановића Змаја, Војислава Илића, прозе Милете Јакшића, Бранислава Нушића, аутобиографских дела Николе Тесле и Михајла Пупина до савремених аутора: Бранка Ћопића, Милована Данојлића, Моме Капора, Љубивоја Ршумовића, Гроздане Олујић и др. (Опачић 2021: 159–160). Осим књижевних текстова, дате су и важне теоријске и есејистичке књиге, као што су то Цвијићеве *Психичке особине Јужних Словена*, Чајкановићев *Речник српских народних веровања о билјкама*, Скерлићева *Историја нове српске књижевности*, *Крајка историја српске књижевности* Павла Ивића и др., студије *Два српска романа* и *Словенске њчеле у Грачаници* Новице Петковића, антологије Богдана Поповића, Војислава Ђурића, Младена Лесковца, Миливоја Кнежевића. Међу тим књигама налазе се и важне студије о детињству и поетици поезије за децу *Наивна њесма* Милована Данојлића и *Представа о дејетву у српској култури* Жарка Требјешанина. Антологија се може претраживати по Азбучнику дела, Азбучнику писаца, по Прегледу дела по правцима и врсти дела или по кључним речима. И у одабиру дела, обезбеђивању ауторских права и промоцији дигиталне антологије (на промоцији антологије учествовали су Светлана Велмар-Јанковић и тадашњи министар просвете Жарко Обрадовић уз представнике Мајкрософта на Учитељском факултету 20. маја 2009) Јовановић је показао у којој мери сматра књижевност (и књижевност за децу и младе) важним аспектом српске културе и памћења.

И шире: Јовановић је стање у просвети, у друштву, на универзитету, посматрао стратешки, увек иза спољних обрису ствари и појава, заузимао и изрицао своје закључке у многим својим текстовима (које, због обима овог рада, остављамо по страни). Његова трајна преокупираност наставом књижевности по целој образовној вертикали подразумевала је и размишљање о школској лектури и школском канону. После учешћа у великом пројекту Министарства просвете, серији предавања за учитеље и наставнике у Сава центру, Јовановић је приредио темат *Настава*

српској језика и књижевности – савремени пресек у факултетском научном часопису *Иновације у настави* (2006/1). Много година касније изнова је имао потребу да преиспита стање образовног система и наставе српског језика и књижевности, што резултира новим тематом *Од фонеме ка тексту, од текста ка култури: о настави српској језика и књижевности* у истом научном часопису (2015/4). Размишљао је о природи канонских дела:

Основно питање јесте: на основу којих критеријума бирамо писце за наставне/школске програме. Тиме се сасвим напуштају простори подразумеваног и питања произилазе једна из другог. Ако занемаримо ванкњижевне разлоге, најлогичнији одговор јесте да их бирамо на основу два неразлучиво прожета аспекта: њихове уметничке вредности и улоге која је књижевности намењена у образовању. Први нас води ка канону националне књижевности, до списка дела која представљају срж традиције, до онога што вреди да се сачува и пренесе на следећу генерацију. Тако схваћена традиција није само услов за разумевање савремености него је и њен битни саставни део (Јовановић 2015б: 71).

Полазио је од чврстог уверења да су језик, књижевност и култура нераскидиво повезани и да вредни књижевни текстови у себи садрже вертикалу духовног памћења. Из наведених исказа видљиви су његови ставови о важности националне књижевности у формирању културног памћења, и јасан критички отклон од тенденција којима се настава жели свести на комуникативну функцију:

Значај овог наставног предмета је велики јер су језик и књижевност (као најстваралачкије испољавање језика) највредније духовно добро једнога народа, чувари његовог памћења и културе. Зато матерњи језик никада не може бити само средство комуникације (у шта неки реформатори хоће да га уклопе), он је носилац наше колективне и индивидуалне меморије које се међусобно допуњују и снаже. [...] у природу овога предмета уграђена је најдубља емпатија за друго(г) и најдубље разумевање културе као *истовремене националне и наднационалне вредности* (Јовановић 2015в: 9).

Свиме што је чинио испуњавао је свој унутрашњи налог чувара националног духа и идентитета. Чинио је то са осећањем одговорности и дужности према култури којој припада, уверен да се бори за нешто важно и праведно.

*

**

Пројекат *Поеџика српске књижевности за децу и младе* наставиле су Валентина Хамовић и Јелена Панић Мараш организовањем научног скупа о Мирославу Антићу 16. новембра 2021. године, који је резултовао научним зборником *Антићеве простори детињства* (2022). На овом скупу Јовановић је имао своје последње излагање у јавности. Његова поздравна реч учесницима скупа има посебно значење зато што се Јовановић осврће на учињено и премерава свој дотадашњи рад на пројекту, на едицији – и шире, своје деловање у изграђивању катедре и нове школе научника коју је подигао. У свом обраћању Јовановић истиче највиша мерила у уређивању научних скупова и зборника која је примењивао. На скупове су позивани најреномиранији „књижевни истраживачи са наших најзначајнијих наставних и научних институција, различитих генерација и различитих књижевнотеоријских усмерења, који су у својим анализама доследно полазили од самог књижевног текста, његовог устројства и смисла” (Јовановић 2022б: 14), упоредо са младим истраживачима. Врхунска имена изучавања књижевности у националним оквирима, међу њима многи којима „књижевност за децу није основно усмерење” допринела су извођењу „тумачења ове области из неке врсте гета у којем је дуго времена, уз часне изузетке, таворила” (Јовановић 2022б). Сводећи свој дугогодишњи рад и труд на крају своје професионалне каријере, Јовановић се осврће и на нове генерације проучавалаца у чији је развој улагао труд. Све то допринело је промени

парадигме проучавања и интерпретативног приступа. У основи њиховог приступа легло је сазнање да се књижевност за децу и младе мора проучавати *као књижевност*, са свешћу да она не може да врши ни књижевне ни некњижевне функције ако сама није високо вредна уметност. [...] Они су довели српску науку о књижевности за децу до висина у којима у нас до сада никада није била. Дали су значајне студије и антологије, учинили књижевност за децу битним и истовредним делом укупне српске књижевности и, још више, подстицали на више начина развој наше савремене књижевности за децу, уједињујући тумаче и писце у заједничком деловању. [...] сматрам да су истраживачи окупљени око пројекта *Поеџика српске књижевности за децу и младе* у Београду и научних/стручних саветовања на *Змајевим децијим штрама* у Новом Саду били и јесу, својим поетичким усмерењима и својим делима, темељ онога што данас јесте српска наука о књижевности за децу (Јовановић 2022б: 14–15).

Његове речи на најбољи начин репрезентују све за шта се залагао и по чему га треба памтити. Укупни рад професора Александра Јовановића у образовању, у просвети, у проучавању књижевности за децу и младе, у подизању нових генерација тумача књижевности био је од непроцењивог значаја.

ЛИТЕРАТУРА

- Антологија 2009:** *Антологија српске књижевности*, Београд: Учитељски факултет / Мајкрософт, доступно на: <<http://www.antologijasrpskeknjizevnosti.rs/>>
- АПД 2022:** *Анђићеве њосјори дејинствва*, ур. Валентина Хамовић и Јелена Панић Мараш, Београд: Учитељски факултет.
- ДПС 1965:** *Дечја њоезија српска*, прир. Бора Ђосић, Нови Сад: Матица српска / Београд: Српска књижевна задруга.
- ЗБД 1970:** *Зелени дрегови дејинствва: антологија нове српске дечје њоезије*, прир. Владимир Миларић, Нови Сад: Змајеве дечје игре / Културни центар.
- Јовановић / Опачић 2022:** Александар Јовановић и Зорана Опачић, „Нема канонских дела без свести о канону. Канон српске књижевности у настави на учитељским/ педагошким факултетима”, у: *Канон српске књижевности: зборник радова са Друје инђеркаједарске србистичке конференције, одржане у НОКЦ „Вук Караџић” у Тршићу 18–20. јуна 2021. године*, ур. Бошко Сувајдић, Београд: ЗУОВ, 2022.
- Јовановић / Хамовић 2008:** Александар Јовановић и Драган Хамовић, „Уводна напомена”, у: *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности*, ур. Александар Јовановић и Драган Хамовић, Београд: Учитељски факултет, 9–10.
- Јовановић 1972:** Александар Јовановић, „Поезија Љубивоја Ршумовића”, *Знак* (Београд), Београд: Факултетски одбор Савеза студената Филолошког факултета, год. 1, бр. 1, април 1972, 59–65, наводи се према: Поповић, Radovan (priр.). *Ѕита која хода или Књига о Ршуми*, Библиотека Pesnicima u pohode, Dela Ljubivoja Rsumovića, књ.7, Ђаковец: Zrinski Ђаковец, 1988, 144–162.
- Јовановић 1980:** Александар Јовановић, „Говор о самоћи (Гроздана Олујић, *Седефна ружа и друје дајке*, Младост, Загреб, 1979)”, *НИН*, Београд, 18. 5. 1980.
- КПК 1984:** *Како ѡредавајти књижевности: ѡеоријске основе настѡаве*, прир. Александар Јовановић, Београд: ЗУНС.
- Јовановић 1984:** Александар Јовановић, „Уводне напомене: противречности наставе књижевности”, у: *Како ѡредавајти књижевности: ѡеоријске основе настѡаве*, прир. Александар Јовановић, Београд: ЗУНС, 7–19.
- Јовановић 1985:** Александар Јовановић, „Гроздана Олујић: *Недеска река*, Загреб, 1979“, *Дејинствво*, год. XI, бр. 3–4 (1985), 84–87.
- Јовановић 1987:** Александар Јовановић, *Облаци у души: ѡесништво Душана Васиљева*, Кикинда: Став.
- Јовановић 1988:** Александар Јовановић, „Гроздана Олујић: *Звездане лујѡалице*, Београд, 1987”, *Змај*, 36, 8/9, 31.
- Јовановић 1995:** Александар Јовановић, „Књижевни текст – основна јединица унутарње историје књижевности”, *Књижевности*, год. 49, књ. 100, св. 6/7, 661–668.

- Јовановић 1996:** Александар Јовановић, „Хладно је међу звездама”, *Детинство*, год. XXII, бр. 2–3 (1996), 67–69.
- Јовановић 2000:** Александар Јовановић, „Модерна свест наивне песме (о поезији за децу Милована Данојлића)”, *Методичка њакса*, бр. 2, 21–25.
- Јовановић 2005:** Александар Јовановић, „Модерна свест 'наивне' песме”, у: *Милован Данојлић, њесник*, ур. Драган Хамовић, Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево, 55–67.
- Јовановић 2006а:** Александар Јовановић, „Разумевање књижевног текста у односу са другим наставним предметима – теоријско-методички аспект”, *Иновације у настави*, XIX, 1, 97–106.
- Јовановић 2006б:** Александар Јовановић, „Свет љубави Гроздане Олујић”, *Детинство*, год. XXXII, бр. 2, 24–26.
- Јовановић 2008:** Александар Јовановић, „Душан Радовић и Љубивоје Ршумовић – једна паралела”, у: *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности*, ур. Александар Јовановић и Драган Хамовић, Београд: Учитељски факултет, 115–120.
- Јовановић 2010:** Александар Јовановић, „Бунтовници и сањари Гроздане Олујић”, у: *Бунтовници и сањари – Књижевно дело Гроздане Олујић за децу и младе*, Александар Јовановић, Петар Пијановић и Зорана Опачић, Београд: Учитељски факултет, 11–15.
- Јовановић 2015а:** Александар Јовановић, „Песник животне радости и завичајних предела”, у: *Поезија као завичај. Поетика Григора Виџеза*, ур. Александар Јовановић, Петар Пијановић и Зорана Опачић, Београд: Учитељски факултет, 11–23.
- Јовановић 2015б:** Александар Јовановић, „Бранко Ћопић – школски писац”, *Темат Од фонеме ка ѡекстиу, од ѡекстиа ка култури: о настави српској језика и књижевности*, *Иновације у настави*, XXVII, 28/4, 70–75.
- Јовановић 2015в:** Александар Јовановић, „Српски језик и књижевност: наставни предмет, предмет идентитета и културе” (уводник), *Иновације у настави*, XXVII, 28/4, 9–12.
- Јовановић 2017:** Александар Јовановић, *О њишии: ѡроф. др Александар Јовановић*, ТВ Палма плус (6. август 2017), доступно на: <https://www.youtube.com/watch?v=GP_h2Evipf0>, приступљено 7. 11. 2020.
- Јовановић 2020:** Александар Јовановић, *О свейлосији сѡаријој од несреће – есеји о српској ѡоезији и култури*, Београд: ИКУМ.
- Јовановић 2021:** Александар Јовановић, „О нашим најмлађим србистичким катедрама: настава српског језика и књижевности на учитељским и/или педагошким факултетима”, у: *Сѡаѡус српској језика и књижевности у образовном сисѡему*, зборник радова са Прве интеркатедарске србистичке конференције, ур. Милош Ковачевић, Београд: Завод за унапређење образовања и васпитања, 45–61.
- Јовановић 2022а:** Александар Јовановић, „Нема канонских дела без свести о канону”, *Даница. Српски народни илустрирани календар за ѡдину 2022*, 29. година, Београд: Вукова задужбина, 286–293.
- Јовановић 2022б:** Александар Јовановић, „Поздравна реч”, у: *Аѡишиѡеви ѡросѡори деѡињсѡва*, ур. Валентина Хамовић и Јелена Панић Мараш, Београд: Учитељски факултет, 13–16.
- ККЗД 1972:** *Криѡика књижевности за децу*, прир. Владимир Миларић, Нови Сад: Змајево дечје игре / РУ „Радивој Ћирпанов”.

- Љуштановић 2009:** Јован Љуштановић, *Брисање лава*, Нови Сад: Дневник.
- Марковић 1971:** Слободан Ж. Марковић, *Зайиси о књижевности за децу*, књ. 1, Београд: Интерпрес.
- НДПП 1972:** *Нови децји њесници: њанорама*, прир. Владимир Миларић, Ириг / Нови Сад: Српска читаоница и књижница.
- Олујић 2011:** Гроздана Олујић, *Сабране дајке*, прир. Зорана Опачић, Београд: Учитељски факултет.
- Олујић 2012:** Гроздана Олујић, *Гласам за љубав*, прир. Александар Јовановић и Зорана Опачић, Београд: Учитељски факултет.
- Опачић / Мараш 2020:** Зорана Опачић и, Јелена Панић Мараш, „Књижевност за децу и младе у Србији као школска и академска дисциплина” / *Children’s and Young Adult Literature as a School and Academic Discipline in Serbia, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Didacticam Litterarium 11*, Folia 315, 3/2020, 153–164.
- Опачић 2021:** Зорана Опачић, „Важност академске дисциплине Књижевност за децу и младе у развоју српске културе и књижевности”, у: *Сѡаѡус срѡскоѡ језика и књижевности – од основне школе до факултетѡа*, зборник радова са Прве инѡеркаѡѡедарске србисѡиѡичке конференѡије одржане у НОКЦ „Вук Караѡић” у Тршићу 19–21. јуна 2020, ур. Милош Ковачевић, Београд: ЗУОВ, 2021, 153–168.
- Опачић 2023:** Зорана Опачић, „Ршум као животно начело – о стваралаштву Љубивоја Ршумовића”, у: *Љубивоје Ршумовић*, прир. Зорана Опачић, Нови Сад: ИЦ Матице српске, 2023, 11–52.
- Пражић 1971:** Милан Пражић, *Иѡра као слобода: зайиси о деѡињсѡиву и умеѡности*, Нови Сад: Змајеѡе деѡје игре / Културни центар.
- Пражић 1972:** Милан Пражић, *Плави зеѡ: нова срѡска деѡја ѡоезија*, Нови Сад: Змајеѡе деѡје игре / Раднички универзитет „Радивој Ђирпанов”.
- ПУМ 2012:** *Приѡведеаѡ урбане меланхолије – Књижевно дело Моме Каѡора*, ур. Александар Јовановић, Петар Пијановић и Зорана Опачић, Београд: Учитељски факултет.
- Ршумовић 1970:** *Љубивоје Ршумовић, Ма шѡа ми рече*, Нови Сад: Змајеѡе деѡје игре / Културни центар.
- Траѡом деѡје ѡесме**, Текстови у овој књиѡи изговорени су на Трибини X и XI Змајеѡих деѡјих игара 1967. и 1968. године, Нови Сад: Змајеѡе деѡје игре / Културни центар, 1969.
- Хамовић 2018:** Валентина Хамовић, *Поеѡиѡика ѡисѡѡѡѡаха: наивна књижевностѡ Милована Данојлића*, Београд: Службени гласник / Учитељски факултет.

Zorana Opačić
University of Belgrade, Faculty of Education
Belgrade, Serbia

THE SIGNIFICANCE OF ALEKSANDAR JOVANOVIĆ IN
DEVELOPING THE STUDY OF CHILDREN'S AND YA LITERATURE

Summary

In the paper, we point out the different types of activity of Aleksandar Jovanović in the development of children's and YA literature. As an interpreter of contemporary literature, he viewed this field as a valuable, full-fledged part of national literature and fought for a modern approach to its study. He interpreted the works of authors who brought poetic changes and contributed to the establishment of the modern spirit of literature for children and young people, so in this paper we examine his texts about Dušan Radović, Ljubivoje Ršumović, Momo Kapor, Grigor Vitez, Grozdana Olujić and others. Jovanović taught Children's Literature for several years at the Teacher Education Faculty, he shaped the modern conception of the syllabus and opened it to modern approaches and interpretations. By starting the faculty project *Poetics of Serbian children's and YA literature* and by editing the scientific collections, he influenced the expansion and stabilization of the national body of children's literature. With his institutional, social, professorial, mentoring, editorial and literary historical work, he had a decisive influence on the development of the academic study of children's and YA literature.

Keywords: Serbian children's and YA literature, modern approach to interpreting the text, editorial work, academic subject Children's and YA literature, project *Poetics of Serbian children's and YA literature*, Anthology of Serbian Literature.